מפניני הפרשה - מאמר

מה קודם?

כאשר ציווה הקב"ה את משה רבנו: "**ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם**" (פרק כה' ח'), פרט תחילה בפסוקים שלפני את הציווי לעשות את ארון הברית - "**ועשו ארון עצי שטים...ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך...ועשית שניים כרובים זהב...וחיו הכרובים פורשי כנפיים למעלה, סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו**".

כרובים, פירש רש"י - "**דמות פרצוף תינוק להם**". ציווי זה לכאורה תמוהה. התורה, שהרחיקה אותנו מלעשות פסל וכל תמונה. ורז"ל הרחיקו אותנו מכל צורה, מפוסלת רקומה וכדומה, ואפילו אם באה לפאר כביכול את בית אלוקינו, עד שקראו לכך "העמדת צלם בהיכל".

והנה התורה הקדושה מצווה לעשות שתי צורות של נערים רכים, תינוקות, והעמדתם במקום המקודש ביותר, בקודש הקדשים?!! אולם אם כך ציווה ה' בתורה הקדושה, הרי ברור לנו שיש להתבונן וללמוד מה המסר והלקח מהכנסת צורת הכרובים להיכל.

עם ישראל הקדושים, אמרו לפני קבלת התורה "נעשה ונשמע" ובזה התחייבו לקיים את כל התורה. ומשה רבינו עלה למרום והוריד לישראל את התורה הקדושה, על כל ציווייה ופרטיה.

אולם אין זה מספיק. התורה הקדושה מדגישה לנו את חובת חינוך ילדינו: "**ושיננתם לבניך**!", "**והודעתם לבניך**!", "**והגדת לבניך**" ועוד. ולימדונו חז"ל במסכת סוכה מב. שמהגיל הרך! "**כשתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו לומר: תורה ציווה לנו משה, מורשה קהילת יעקב**". מדוע?

משום שנאמר במשלי פרק כב' ו': "**חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה**". זו תהיה 'גירסא דינקותא' שלא תשכח ממנו, וכמובא במשנה במסכת אבות פרק ד' כ': "**הלומד ילד למה הוא דומה, לדיו כתובה על נייר חדש**". ופירש הרמב"ם: "**שהלומד בימי הילדות יתקיים ולא יקל לשכחו, וזה מבואר ונראה לעין!**"

אם תרצה לחנך את הילד באורחות מסורת האבות – עליך להתחיל בגיל צעיר! לכן, ציותה התורה שעל הארון יהיו צורות של פני תינוקות, כדי להדריך אותנו ולומר לנו שהחל מימי הילדות, מהגיל הרך, צריך לחנך לתורה ולמצוות! מובא בגמרא במסכת ברכות נה. שמשה רבינו אמר לבצלאל לעשות את הארון והכלים בתחילה. אמר לו: "משה רבי, ארון שאעשה - להיכן אכניסהו? שמא כך אמר לך הקב"ה, לעשות משכן בתחילה?"

התפעל משה ואמר לו: "**בצלאל – בצל אל היית! כך בדיוק יש לעשות!**" משה רבינו הורה בתחילה על עשיית הארון, משום שהוא באמת החשוב ביותר. יש בו רמז לנצחיותו של עם ישראל: לוחות הברית והכרובים המסמלים את הנוער הנפלא, הנהדר, שימשיך שושלת הדורות בלימוד התורה הקדושה ושמירת מצוותיה. אמר בצלאל: "**נכון שזה העיקר. אבל הכרובים צריכים בית, הילדים צריכים מסגרת!**" הודה משה רבינו ואמר: "ודאי, אין בכך ספק. קודם יש להכין את הבית, את משכן הקדושה, ואליו להביא את הילדים!"

ואכן עלינו לזכור את הבית הזך, הטהור והמקודש של הורינו. וגם אנו נכין לכרובים היקרים שלנו - ילדינו הזכים, עתידינו ומחמד עינינו? בית מקודש, קודש קדשים, ולא נשאיר אותם חלילה - "בחוץ" - באווירת הרחוב העכורה והמורעלת, הכפרנית והחמדנית!!ה.

בין אדם לחבירו

יש מצבים בהם התועלת גדולה יותר כשהתוכחה תיעשה ע"י אדם אחר, כגון ידיד קרוב או רב. לכאורה מותר לאדם שהיה עד לעבירה לפנות לידיד או לרב, לספר לו על כך ולבקשו לטפל בעניין. אולם, אסור לרב לפעול עפ"י השמועה, מפני שאסור לאדם להוכיח את זולתו אלא אם כן היה הוא עצמו עד לעבירה. על פי זה, על אותו עד למצוא את הדרך היעילה להוכיח בעצמו את החוטא או לפנות אל הרב ולבקשו לבדוק אישית את העניין או לדבר בעדינות עם עובר העבירה מבלי להטיח בו האשמות.

שואל ומשיב

שאלה: כשמגישים פירות בסעודות שבת ויום טוב לברך עליהם, האם מותר לכתחילה להשאירם עד לאחר ברכת המזון, כדי להרוויח ברכות אחרונות שאחר הפירות, ולהשלים בכך מאה ברכות?

תשובה: במסכת מנחות מג:, אמר רבי מאיר, חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ואמרו בגמרא שם, שבשבת ויום טוב, שאין בתפילה אלא שבע ברכות, יש להשתדל להשלים מאה ברכות בפירות ומגדנות.

וז לשון הרמב"ם בפרק ז' מהלכות תפלה הלכה טו': "חייב אדם לברך מאה ברכות בין הלילה והיום שבכל יום ויום. ובשבתות וימים טובים שהתפילה שבע ברכות, צריך להשלים מאה ברכות בפירות וירקות. כיצד? אוכל מעט ירק ומברך לפניו ולאחריו, וחוזר ואוכל פרי ומברך לפניו ולאחריו..." כתב הלחם משנה, שבודאי אין כוונת הרמב"ם שיאכל פרי ויברך לפניו ולאחריו ושוב יאכל אחר כך מהפרי עצמו, ויברך שנית לפניו ולאחריו, שבזה גורם לברכה שאינה צריכה, וכבר אמרו חז"ל בברכות לג. כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא, אלא כוונתו שאם אכל ירק ולא היה בדעתו לאכול יותר בעת ההיא, זמן מה אחר כך יחזור ויאכל פרי כדי להשלים מאה ברכות, ובזה לא נחשב גורם ברכה שאינה צריכה, הואיל ובשעה שאכל מתחלה לא היה בדעתו לאכול יותר.

בשו"ת רבינו משה גלאנטי סימן לח' כתב, שאעפ"י שבשבת המצווה להשלים מאה ברכות בפירות ומגדנות, אינו רשאי לברך על הפירות שלפניו, על כל פרי ופרי בפני עצמו, שזוהי ברכה שאינה צריכה. אולם רשאי לומר לבני ביתו שלא יביאו לפניו מיני הפירות שיאכל בפעם אחת, אלא יביאו לפניו אחד אחד ולאחר שיברך על פרי אחד, יביאו לפניו מין פרי אחר, ואז רשאי לברך על כל אחד ואחד, כיון שאינם לפניו על השולחן, לא נחשב כברכה שאינה צריכה.

סיכום: מותר להניח את פירות הקינוח בסעודת שבת ויום טוב עד לאחר ברכת המזון, כדי לברך לפניהם ולאחריהם, ולהשלים מנין מאה ברכות. ואין בזה לאיסור גורם ברכה שאינה צריכה. וטוב שיבקש להביאם רק לאחר ברכת המזון. (עפ"י שו"ת יחווה דעת חלק ו' סימן כו)

מפניני הפרשה - רעיון

הכרובים שווים או שונים?!

התורה מצווה לגבי ארון הקודש לעשות לו כרובים: "**ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת**" (פרק כה' יח')

על נוסח הציווי בתורה עולה שאלה - המילה "שנים" אם היא מתארת את מספר הכרובים שיש לעשות לכאורה מיותרת!! האם לא מספיק היה לכתוב "ועשית כרובים", ונדע שיש לעשות שניים, עפ"י הכלל הידוע ש"מיעוט רבים שניים", וממילא היינו עושים שני כרובים, ומדוע כתוב במפורש "שנים"?

נראה להשיב לשאלה זו, על פי דברי הנצי"ב בפירושו העמק דבר לפסוק זה שהדבר בא ללמדנו ששני הכרובים צריכים להיות שווים: "...**והנה לפי הכלל ריש פרק שני שעירי, דבכל מקום דכתיב שני והוא מיותר דסתם רבים שנים והכא נמי סתם כרובים שנים, אלא שני שיהיו שוין זה כזה**..." אבל בדבר אחד לא היו שווים: "...**מיהו בדבר אחד לא היו שוין, דלחדא היה צורת זכר ולחדא צורת נקבה כדמוכח ביומא נד. וחיינו דכתיב שנים, דמשמע זוג כרובים אחד זכר ואחד נקבה**...". ויש לשאול: מדוע ציווה הקב"ה עלינו ליצור כרובים שווים בכל, אך שונים בזה שאחד זכר ואחד נקבה?

נראה להשיב שיש בזה לימוד גדול, על גדולת הקב"ה, כדברי חז"ל בסנהדרין לז. "**אדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהן דומה לחברו**". אולם עדיין יש לברר מדוע ציוה הקב"ה שאחד יהיה כפני זכר ואחד כפני נקבה? נראה להשיב שרצה הקב"ה להעביר בזה מסר חשוב בעניין שהעולם כיום מתבלבל בו - אמנם מבחינה ערכית כללית הזכר והנקבה שווים הם, אבל שונים הם במהות, ולכל אחד מהם תכונות וייעודים שונים.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הנניה בן רחל דנינו ז"ל — החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

אהרון בן שרה שרון ע"ה — שלום בן שלום כתריאל ע"ה

אליהו בוקובזה בן ורדה ז"ל — ווהב (סעיד) בן חממה עיקן ז"ל

יוסף (יום) בן שמואל ומיכל עמיחי ע"ה — יצחק בן איזה פרץ ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

לידיה רות בת רג'ינה ג'נט חדד ע"ה — סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה

יפה בת שרה רומי ע"ה — שושנה בת שרה ובצלאל מקסימוב ע"ה

ד"ר מזל פנחסוב ע"ה — שרה שרה בת מרים כהן ע"ה

מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

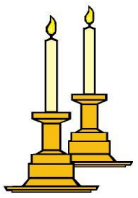
בס"ד ז' לחודש אדר א' ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 21
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת תרומה
מפטירים

"וה' נתן חוכמה לשלמה"
(מלכים א' פרק ה' - כו')

חשמונאים (שעון חורף)
כניסת שבת וחג: 17:08
יציאת שבת וחג: 18:06
זמן רבנו תם: 18:36

כיצד מתעטפים בציצית תחילת העיטוף עפ"י שו"ע בסימן ח' ופוסקים אחרונים

טור

הטור בסימן ח' פרט את דרך העטיפה בתחילת לבישת הטלית: "**ודרך העטיפה רוחבה לקומת האיש ומחזיר שתי ציציות לפניו ושתי ציציות לאחריו שיהא מסובב במצות, ומכסה ראשו שלא יהא בגילוי הראש, ויברך 'להתעטף בציצית'**".

בית יוסף

בבית יוסף סימן ח' הדגיש שהצורך בעיטוף הראש הוא למצווה מן המובחר, לקיים את העיטוף בטלית כדרך הישמעאלים בשיטת הגאונים: "...**ואפשר דהכי קאמר יכסה ראשו בעניין שלא יהא בגילוי ראש מטלית של מצווה שצריך שיכסה ראשו בציצית לקיים מצות ציצית מן המובחר**".

משנה ברורה

במשנה ברורה סימן ח' ס"ק ב' מבאר שהברכה על העיטוף בטלית צריכה להיות לפני העיטוף, ככל המצוות שמברך עליהם עובר לעשייתם.
אומנם להלכה העיטוף כדרך הישמעאלים אינו חובה, כפי שהובא בגיליון לפרשת משפטים, אולם כתבו הפוסקים האחרונים שלפחות בתחילת העיטוף יש להתעטף כדרך עיטוף הישמעאלים.

ילקוט יוסף

כך כתב בספר ילקוט יוסף הלכות ציצית סימן ח' כו': "**סדר עטיפת הטלית צריך להיות באופן זה: מיד לאחר ברכת "להתעטף בציצית", יתעטף בטלית על ראשו, כשארבע כנפות הטלית יורדות כנגד פניו, שתים לצד ימין ושתים לצד שמאל, ולאחר מכן יאחז את הצד הימני שכנגד פניו, וישליך אותו לאחוריו על כתפו השמאלית, וטוב שישהה כך כדי שיעור הילוך ארבע אמות, ואחר כך יאחז את הצד השמאלי, וישליכנו גם כן לאחוריו על כתפו השמאלית, באופן שכל ארבע הכנפות יהיו מונחות מאחוריו, וישהה כך כדי שיעור הילוך ארבע אמות, ואחר כך יוריד הטלית על גופו, ויניח שתי ציציות לפניו ושתים לאחוריו, כדי שיהיה מסובב במצוות**.

פסקי תשובות

הביא בעל פסקי תשובות בסימן ח' אות ז' את דברי האחרונים, שעפ"י הקבלה יש לעשות כן לפחות בתחילת העיטוף.
"...**אמנם מנהג ישראל מדורי דורות לעשות 'עטיפת ישמעאלים' לאחר הברכה על הטלית. ובכתבי האר"י ז"ל (פרי עץ חיים, שער ציצית פ"א) שחיו נהירין לו שבילי דשמיא נתגלה לו חשיבות הענין, והובאו דבריו במגן אברהם (סק"כ) ואחריו בשאר פוסקים וה"משנה ברורה" (סק"ד), ובסמיכה של ממש שנכון המנהג מאד, שבזה יוצאים שיטת הגאונים שצריך עטיפה גמורה וחיינו בעטיפת ישמעאלים. ואף שאין עושים כן אלא לזמן מועט כשיעור הילוך ד' אמות, מכל מקום די בזה כדי לצאת הענין עפ"י הקבלה, וגם די בזה כדי לצאת לדעת הגאונים משום דעיקר הקפידא לעטיפה היא בעת הלבישה, ועוד כיון שבתחילת הלבישה עשאו כסות כעין עטיפת הישמעאלים, מיד חל עליו חובת ציצית אף לשיטת הגאונים, ונשאר על הכסות חיוב הציצית אף שלבשו אח"כ כרגיל**..."

סיכום

הברכה על העיטוף בטלית צריכה להיות לפני העטיפה, בשעה שאוחזו בידו ורוצה להתעטף, ככל המצוות שמברכים עליהם עובר לעשייתן ואין לברך בשעה שעדיין הטלית מקופלת שזהו עובר של עובר. מרן בשו"ע סימן ח' פסק שסדר העטיפה בטלית היא ככני אדם שמתכסים בכסותם ועוסקים במלאכתם, פעמים בכיסוי הראש פעמים בגילוי הראש, ושהנכון הוא שאדם המתעטף בטלית יכסה ראשו בטלית. אכן הסכימו הפוסקים האחרונים שלפחות בתחילת העיטוף מיד אחרי הברכה יש להתעטף כדרך עיטוף הישמעאלים.

עיטוף וברכה בטלית קטן

בטלית גדול יש אפשרות להתעטף בו באופן שרוב הגוף עטוף בו. יש לברר כיצד לנהוג בטלית קטן (ציצית) שהגודל והצורה שלו לא מאפשרת להתעטף בו במשך כל הלבישה.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשולחן ערוך סימן ח' סעיפים ג' וד' כתב לגבי העיטוף בטלית קטן, שטוב להתעטף בו בדרך העיטוף הנכונה לפחות בתחילת הלבישה, למשך זמן של - כדי הילוך ארבע אמות. ואחר כך ללובשו כדרכו, באופן ששתי ציציות מלפניו ושתי ציציות מאחוריו: סעיף ג' - **טליתות קטנים שלנו שאנו נוהגים ללבוש, אעפ"י שאין בהם עיטוף, יוצאים בהם ידי חובת ציצית. וטוב להניח אותו על ראשו רחבו לקומתו ולהתעטף בו, ויעמוד כך מעוטף לפחות כדי הילוך ארבע אמות, ואחר כך ימשכנו מעל ראשו וילבשנו. סעיף ד' - מחזיר שתי ציציות לפניו, ושתים לאחוריו, כדי שיהא מסובב במצות.**
לגבי הברכה על לבישת טלית קטן נחלקו הראשונים האם יש לברך 'להתעטף בציצית' או 'על מצוות ציצית'.

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן בשולחן ערוך סימן ח' סעיף ו' פסק שיש לברך בכל מקרה 'להתעטף' ואילו הרמ"א פסק כמנהג שהובא בראשונים לברך 'על מצוות'.

ילקוט יוסף

בילקוט יוסף סימן טז' סעיף ב' כתב שמנהג רבים לא לברך על לבישת 'טלית קטן' מכמה סיבות: "**מנהג רבים שלא לברך על טלית קטן כלל, מכמה טעמים, ומתכוונים לפוטרו בעת שמברכים להתעטף בציצית על הטלית גדול**..." ובסעיף ג' כתב שהנוהגים לברך יברכו על טלית קטן 'על מצוות ציצית'.

סיכום: מנהג רבים לא לברך על לבישת טלית קטן כלל, זאת מכמה טעמים, ומתכוונים לפוטרו בעת שמברכים להתעטף בציצית על הטלית גדול. הנוהגים לברך על טלית קטן יברכו בנוסח: "על מצות ציצית".

פינת העורך

"**והיו הכרובים פרשי כנפים למעלה...ופניהם איש אל אחיו**" (כ"ה, כ') נראה לומר שכל אדם מישראל צריך לחתור בחייו להשגת שתי תכונות באישיותו: מצד אחד להיות: "**פורשי כנפיים למעלה**", כלומר להימנות עם השואפים לעלות מעלה מעלה ולחתור בהתמדה לאורח חיים של קדושה וטהרה. מצד שני עליו לקיים: "**ופניהם איש אל אחיו**" – כלומר להתבונן בכל הנעשה בסביבתו הקרובה והרחוקה, ובשעת הצורך להושיט עזרה נדיבה לכל נצרך.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לידידנו הבחור היקר דביר בן הרב דוד ודנה למשפחת פולטוב הי"ו ולכל בני משפחתו לרגל הגיעו לנועם עול מצוות.
יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לר' שמואל ורונית בונומו הי"ו לרגל הולדת נכדתם בת לרב יוסף וליאורה כהן הי"ו
יהי רצון שיזכו הוריה לגדלה יחד עם כל יוצאי חלציהם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם. ולסבא וסבתא היקרים - יהי רצון שתיזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציכם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על שתיית מים (חלק א')

ברכת בורא נפשות

נוסח הברכה הוא: **"בורא נפשות רבות וחסרונן, על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, ברוך חי העולמים".**

בנוסח הברכה כלולה הודיה לה' שברא את ה"נפשות" וברא את "חסרונן", כלומר, את הדברים ההכרחיים לקיום הברואים, כלחם ומים. במילים: "על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי" כלולה הודיה לה' שברא דברים נוספים שבני אדם נהנים מהם, אעפ"י שאינם הכרחיים כל כך לקיום האדם. ברכת "בורא נפשות" אינה פוטרת את מי שחייב לברך את ברכת "מעין שלוש", וכן להיפך - ברכת "מעין שלוש" אינה פוטרת את מי שחייב לברך "בורא נפשות".

לכן מי שטעה ובירך את ברכת "מעין שלוש" במקום ברכת "בורא נפשות" או להיפך, לא יצא ידי חובה. אולם מי שאכל פירות משבעת המינים ואכל גם פירות שאינם משבעת המינים, מברך אחרי האכילה ברכה מעין שלוש: "על העץ ועל פרי העץ..."ואינו מברך "בורא נפשות".

פוק חזי מאי עמא דבר

ביטוי תלמודי שמשמעו: צא וראה כיצד העולם נוהג. כאשר אין הלכה פסוקה, אפשר ללמוד ממנהג העם, כי המנהג מבוסס על מסורת.

המקור בתלמוד

במשנה במסכת ברכות דף מד. מובא לגבי הברכה על שתיית מים כך: **"השותה מים לצמאו - מברך שהכל נהיה בדברו, רבי טרפון אומר: בורא נפשות רבות וחסרונן".** הגמרא בדף מד: למדה שהמילים "השותה מים לצמאו" באים למעט מצב בו אדם שותה מים משום שנחנק ממאכל כלשהו, כגון מחתיכת בשר ושותה את המים כדי לסלק את הגורם למחנק, ומכיוון שאינו שותה את המים כדי ליהנות אינו מברך עליהם.

לגבי הכרעת ההלכה במחלוקת תנא קמא ורבי טרפון במשנה – ההכרעה היא **"פוק חזי מאי עמא דבר"** – כלומר ההלכה תיקבע על פי מנהג שפשט בישראל בעניין זה. לפי פירוש רש"י המנהג הנפוץ בישראל הוא כשיטת תנא קמא ולכן הברכה ה ראשונה על מים היא שהכל והברכה האחרונה בורא נפשות רבות: **והשותה מים לצמאו וכו'. לאפוקי מאי? - אמר רב אידי בר אבין: לאפוקי למאן דחנקתיה אומצא. רבי טרפון אומר: בורא נפשות רבות וחסרונן. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי, ואמרי לה לרב יוסף: הלכתא מאי? - אמר ליה: פוק חזי מאי עמא דבר.**

מפרש רש"י

מאי עמא דבר - היאך נוהגים, וכבר נהגו לברך בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שברא.

תוספות

התוספות בד"ה "דחנקתיה אומצא" הדגישו שההלכה שהשותה מים כדי לסלק מפיו מאכל ש"חונק" אותו היא רק לגבי שתיית מים, מפני שאין לו הנאה מכך אבל חובה לברך על שתיית שאר משקים שהחיך נהנה מהם.

"דחנקתיה אומצא - ודוקא מים שאין לו הנאה כי אם לשתות מים לצמאו והנאה דחנקתיה אומצא אין זה נחשב הנאה אבל שאר משקים שלעולם הגוף נהנה מהן בכל ענין מברך ואפילו חנקתיה אומצא כדאמרינן לעיל (דף לו.)".

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ח' הלכה א' להלכה שאדם ששותה מים, לא כדי להרוות את צימאונו, אינו מברך על שתייתם, לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה: "דברים שאין גידולן מן הארץ כגון...מים וחלב ודבש וכיוצא בהן בתחלה מברך שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות, והשותה מים שלא לרוות צמאו אינו טעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו".

הרא"ש

הרא"ש במסכת ברכות פרק ו' סימן מג' הביא את דברי רב עמרם שכתב שאמנם השותה מים, לא כדי להרוות את צימאונו לא מברך ברכה ראשונה, אבל מברך הוא ברכה אחרונה. אולם הראש לא מקבל את דבריו, משתי סיבות:

א. אם הוא לא נהנה משתיית המים, מדוע יש הבדל בין הברכה הראשונה לאחרונה.

ב. אם כוונת הגמרא רק לומר שאינו מברך ברכה ראשונה, אמירה זו לכאורה מיותרת, שהרי שתייתו היא מאונס, וגם בלי דברי הגמרא פשוט שפטור הוא מברכה ראשונה! אלא מוכרחים לומר שהגמרא באה לומר שהוא פטור גם מברכה אחרונה.

"ובסדר רב עמרם ז"ל כתב היכא דחנקתיה אומצא דאמרינן לא בעי ברוכי שדרו ביה רב פלטוי בר אביי ראש ישיבה מקמי דלישתי לא לבריך שהכל משום דאניס, לבתר דשתה מברך בורא נפשות רבות.

ולא נהירא דטעמא הוי משום דלא מיתהני ואם כן, מה לי לפניו מה לי לאחריו, אלא ודאי א"צ לברוכי כלל לא לפניו ולא לאחריו.

וגם קשה לדברי רב פלטוי מה הוצרך לשנות לצמאו למעוטי מאן דחנקתיה אומצא פשיטא אניס הוא אלא ודאי הא אתא למעוטי אף מברכה אחרונה".

פסיקת הטור

הטור בסימן רד' פסק כדעת הרא"ש, שהשותה מים לצמאו מברך "שהכל נהיה בדברו", אבל השותה מים כדי להעביר מאכל שמחניק אותו או לרפואה וכדומה לא מברך, לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה.

וכן פסק כדעת התוספות, שהפטור מברכה ראשונה למי שאינו שותה להרוות צימאונו הוא דווקא במים שאין החיך נהנה משתייתם, אבל בשתיית שאר משקים, שהחיך נהנה מהם, גם השותה לרפואה וכדומה מברך עליהם ברכה ראשונה ואחרונה.

"השותה מים לצמאו מברך עליו שהכל ולאחריו בורא נפשות ודוקא לצמאו אבל אי חנקתיה אומצא ושותה לרפואה אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו דלא כרב עמרם שכתב שמברך לאחריו.

ופירש ר"י דווקא ששותה מים לרפואה אינו מברך עליהם לפי שאינו נהנה מן המים אבל שאר משקין נהנה בשתייתן ובטעמם הלכך אם שותה אותם לרפואה צריך לברך עליהם".

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רד' סעיף ז': **"השותה מים לצמאו, מברך שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות, אבל אם חנקתיה אומצא, ושתה מים להעביר האומצא, אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו".**

ובסעיף ח' הוסיף שמאכלים שאדם אוכל לרפואה, אם יש להם טעם טוב, והחיך נהנה מהם מברך עליהם בין ברכה ראשונה וברכה אחרונה, אפילו שכל כוונתו באכילתם היא לרפואה בלבד.

מזה ניתן ללמוד שעל שתיית מיני ויטמינים שיש להם מתיקות וכומה, צריך לברך ברכה ראשונה וברכה אחרונה.

אבל מאכלים שטעמם מר ואין החיך נהנה מהם, ושותה אותם לרפואה בלבד, לדוגמא אדם ששותה מי שריית "חילבה" שהם מרים, משום שרוצה להקל בזה על מחלת "סכרת", אינו מברך עליהם לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה.

"כל האוכלין והמשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה אם טעמם טוב והחיך נהנה מהם, מברך עליהם תחלה וסוף".

הגה: אם אנסוהו לאכול או לשתות, אף על גב דהחיך נהנה ממנו אינו מברך עליו, הואיל ונאנס על כך (בית יוסף בשם אהל מועד והרא"ה).

שם ומשפחה _____

ויקחו לי - לקח טוב נתתי לכם

על המעלה הגדולה שיש בלימוד התורה ניתן ללמוד ממה שדרשו חז"ל. על הפסוק בפתיחת הפרשה – "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה" דרשו חז"ל במדרש תנחומא את הפסוק במשלי – "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו" - מעשה בספינה ובה סוחרים רבים, ותלמיד חכם אחד. אמרו לו מה הסחורה שלך, אמר להם הסחורה שלי גדולה מסחורתכם. אמרו לו הראה לנו אותה, אמר להם כשאכנס למדינה שבה נסחר אראה אותה לכם.

לימים התנפלו עליהם שודדים ונטלו כל מה שנמצא בספינה. יצאו ליבשה ונכנסו למדינה בה ביקשו לסחור ולא היה להם, לא לחם לאכול, ולא כסות ללבוש. אותו תלמיד חכם נכנס לבית הכנסת, ישב ודרש להן, התחילו לכבדו ולפרנסו. ביקשו ממנו הסוחרים, שהיו עמו בספינה שילמד עליהם זכות, שיתנו לנו אפילו פרוסת לחם, כדי שיחיו ולא ימותו ברעב שהרי הוא מכירם ויודע מה היו ומה איבדו בספינה.

אמר להם הלא אמרתי אליכם שסחורתי גדולה משלכם. שלכם אבד ושלי קיימת, הנה אם כן – **"כי לקח טוב נתתי לכם"**.

בצלאל מייצר את המשכן וכליו

בצלאל בן אורי בן חור היה ממשפחה מיוחסת וחשובה. סבו היה חור, בנה של מרים אחות משה. חור סבו היה צדיק גדול ומסר את נפשו על קידוש ה' כאשר התנגד להכנת עגל הזהב לבני ישראל.

מצאצאיו של בצלאל יצא שלמה מלך ישראל, שהיה החכם מכל אדם, וזכה לבנות את בית המקדש הראשון.

גדול היה בצלאל בחוכמה, בבינה ובדעת. גם בתורה היה חכם ומבין, ושמו מעיד עליו שהיה ירא שמים. בצלאל: בצל – אל בצילו של ה'.

כישרונו של בצלאל ויכולתו לעשות את המשכן וכליו, היה מתנת שמים, שהרי זה פלא גדול שבצלאל הצליח לייצר ולבנות כלי מקדש כל כך מורכבים יפים ועדינים, כאשר בני ישראל היו במצרים ועבדו עבודת פרך, וכל זמנם עבדו בעבודה של בניית בתים, שהיא עבודה אשר גורמת לגסות ולחספוס הידיים.

לא רק בצלאל עסק בבניית המשכן, אלא גם אהליאב בן אחיסמך משבט דן מהקטנים שבשבטי ישראל היה שותף לתפקיד חשוב זה, כדי ללמדנו שבעיני ה' כולם שווים ואין להתגאות אחד על השני.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. באיזה מכלי המשכן הכבדים מחוברים קבוע ואין להסירם ממנו?

א. בשולחן. ב. במזבח הזהב. ג. בארון העדות. ד. בכל הכלים.

2. כמה קנים היו למנורה שבמשכן?

א. שתים עשרה. ג. תשעה - ארבע מכל צד ואחד באמצע.

ב. שבעה - שלושה מכל צד ואחד באמצע. ד. שמונה, כמו בחנוכיה.

3. בצלאל נבחר על ידי ה' לתפקיד של בניית המשכן. מי היה בצלאל?

א. נכדו של אהרון הכהן. ב. נכדו של משה רבנו.

ג. בנה של מרים. ד. נכדו של חור, שהיה בנה של מרים.

4. מה הקשר בין בצלאל לבין שלמה המלך?

א. בצלאל בנה משכן ושלמה המלך בית המקדש. ב. אין קשר בניהם.

ג. שלמה המלך היה מצאצאיו של בצלאל. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. ממה היו עשויים הכרובים ומה הייתה דמותם?

א. מנחושת ודמות פרצוף של תינוק. ב. זהב ודמות פרצוף של תינוק.

ג. מזהב בדמות ירק הנקרא כרוב ד. מזהב בדמות משה ואהרון.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. מה היה גובהה של מנורת הזהב?

א. גובה של המנורה לא ידוע. ב. "חי" – שמונה עשרה אמות.

ג. "חי" - שמונה עשרה טפחים. ד. עשרה טפחים.

7. "ותכלת וארגמן..." (פרק כה') "תכלת" לאיזה צבע הכוונה?

א. כחול בהיר. ב. תערובת של ירוק עם כחול.

ג. כחול כהה. ד. תכלת אינו סוג של צבע אלא סוג של אריג מצמר.

8. "וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים..." (כה') כמה רגלים היו לארון?

א. שלושה כנגד שלושה אבות. ב. לא היו לו רגלים.

ג. שתים עשרה כמניין שבטי ישראל. ד. ארבע כנגד רוחות השמים.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

9. "וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים..." (כה') האם לארון היו רגלים, וכמה?

א. היו לו שלושה רגלים. ב. לא היו לו רגלים כלל.

ג. היו לו שתים עשרה רגלים. ד. היו לו ארבע רגלים.

שאלה עפ"י פירוש האבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

10. "...מְקֻשָּׁה תֵּעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה..." (פרק כה') מה למדים מהמילה "תעשה"?

א. המנורה נעשתה מעצמה בדרך נס מה'. ב. "תעשה" לשון עתיד.

ג. אם אין זהב "תעשה" ממתכות אחרות. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת יתרו:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(צו תשעה') (שיעור 529 חלק א')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור ויעצור וירומם וינשא את **בנימין כהן וכל משפחתו** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום"**.